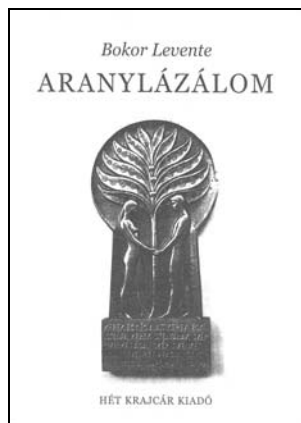

Bokor Levente: Aranylázálom

**Hét Krajcár Kiadó
Budapest, 2003
312 oldal**

A költő 1958-ról írott költeményei olvashatók a kötetben. Bokor Leventéről az Utószóban Ács József ad pályarajzot (301–5). S szükséges is ez azoknak, akik a versíró személyiségéről is tudni kívánnak valamit a verseken kívül, hiszen Bokor meglehetősen ismeretlen. Az Új Magyar Irodalmi Lexikon (Budapest, 2000) ugyan – természeténél fogva – rövidke tájékoztatót ad a költőről, akinek eddig három verskönyve volt: Föltétlen elégiák (Csepeli Munkásotthon, 1978), Befejezetlen mondat (Móra, 1983) és Isten magányossága (Vadamosi Füzetek, 1996). Ezeken kívül néhány antológiában és folyóiratban tűnt fel néha verseivel. Indulását Nagy László egyengette volt, 1974-ben ő mutatta be a verseit az Alföldben az önmagát kutató, világot vizsgáló kényszer költőjének nevezve Bokor Leventét.

A verskönyv kilenc részre van osztva egy 1999-ből való nyitódarab után, amely jelzi Bokor világlátásának jellegét: „[...] csakis a semmire gondolok / »mindig, meg-megállva« / mert nem jut eszembe az élet / – hiába feszeget kibúvókat a meddő próbálkozás vagy a paródiája [...]” (*A semmi hatalma*).

Az az élet, az a világ, amelyik a versek élményhátterét alkotja, amelyik nem jut a költő eszébe, mert mindig és mindenütt ott van, meglehetősen teli van kétségekkel: „*Bölcsőnk ez vagy sírunk* csak társam? / – rosszat jelent hogy latolgatunk. / *Vagy ápol* e föld vagy *eltakar* / – tudni kéne hogy minémű” (*Iszonyodom*). Ebben a világban és életben „A »tisza emberek« bírják a törvényt / én meg elnyomom magam [...]”, továbbá „*Falja az étvágyat némi habzsolás*” (*Hú!Bér*). A dolgok és jelentések működése úgy értelmezhető, mint a lelkiismeret tere, amiként ezt a költő idézi Zsilka János (1930–1999) nyelvésztől, ám ez a bizonyos tér – fizikára vonatkozó allúzióval szólva – önmagába fordul: „*Oly vércse vagyok ki csibébe fül*” (*Zártosztály*). Eléggé gyakori ez a visszajára fordított ábrázolásmód, amely mégsem modor, hanem a lényeg illetéknéppen való keresése. „*Engem senki sem csinált. / Árva vagyok mint a lét / és annak mindenféle foka, / mert a létnek anyja-apja nincs, / »semmitől leszén*» (*A lét*). A lét árvaságát érző költői én rokonítható és rokonítja is nemegyszer magát!) József Attila-i líra idevágó részével, de a lét kiszámíthatatlanságának és összevisszaságának jelenségei Franz Kafka-i motivációt hoznak. Megjelenik jelképként a Kafka-regénybeli földmérő, aki éppoly megfoghatatlan, „*mint a bujkáló lényeg*” (*Pentaton, 4. Szümposzion*), amelynek nyomába igyekezik Bokor is szegődni.

A lényegyet elrejtő, a semmitől létrejövő világban persze sok mindennek vagy éppen mindennek ki van szolgáltatva a lírai én: „*Az öregek már vannak: / hideg patakvizet beszélnek. / Én, aki még lángsalánok közt lötfutok / végül patakjukba vetem magam*” (*Az*

öregék már...). S minthogy a lángcsalánok közti állapotot, a körülmények fölébe magasodó nagyságát és kíméletlenségét sokszor valamilyen 'rovar' jelentésű szó (*bogár, hangya, lepke, moszkító, pók, rovar, szú*), illetőleg velük kapcsolatos téma (*hernyó, lepkegyűjtemény, pókháló*) jelzi: „Ó, a szemem közepe! / Átjárta a fém is. / Helyén a hangya előrenyomul, eltűnik potroha, moco-rog parányin, / látszik, kaparász” (*Unlak, nagyapa*); „De nem él a bogár panaszával / mert gusztustalan a világ [...]”: „Ó, ki bizonygatta: elviselhető / ott díszlik a lepkegyűjteményben [...]” (*Oly érdekes*). Némelykor a rovarlét mindössze a rovarok jellegzetes viselkedésével van kifejezve: „Belerepülsz a múlás üvegébe” és: „Ép elmém az üvegre csapódik [...]” (*Leteremtés könyve*). Figyelemreméltó: az életmű egészében megfigyelhető ez a rovarral való képalkotásmód.

A költő elektronikai műszerész, s tíz évig gyárban dolgozik, majd munkavédelmi laboráns, szakközépiskolai oktató, végül üzemi szakújságíró a szocializmus ipari fellegvárában. Mindennek némely helyen megvan a lírai vetülete, mint magának a szocializmus nevezett évtizedeknek, egyik, 1970-ből való verse már az imént idézett címével is jelzi a korszakot: *POP-TANÁCS-ÜLÉS-SZAK*. Egy másik írásában, közvetve és talán – pályafutását érintve – közvetlenül is hatott Bokor Leventére: „Mi is, meg Téalapó-vers Rákosi elvtársról, meg a többi” (*Pentanon*). Ezen kívül még néhány esszé jellegű írás (például József Attiláról) is van a kötetben, amely így Bokor irodalomtudományi és filozófiai érdeklődéséről ad képet.

Bokor Levente nem úgynevezett formaművész, verseinek nyelvi megformáltsága meglehetősen szikár, ugyanakkor kifejező. Ez még (némi ellentmondással) költői képeire és szóképeire is vonatkoztatható. A pályaszakasz elején még él az íráskép grafikai lehetőségének kihasználásával, később és csupán némely helyen a szóközök megnagyobbítása (többnyire vessző helyett), amelyeket eléggé nehéz észrevenni; egy-egy, a szavak közé beszúrt felkiáltójel tartozik az íráskép-metaforák közé (*fogas!kerekekkel; Hú!Bér*). Központozása inkább poétikai jelzés értékű, nem teljesen köznyelvi norma szerinti. A tüzetesebb elemző könnyen rábukkan lírája tematikus vonulataira, József Attilától Hules Béláig és másokig terjedő perszonális utalásaira vagy nyílt kapcsolatépítéseire költőkkel, írókkal, illetőleg gondolataikkal. A filozofáló hajlam a sok évtizedes (talán mondhatni: irodalmi) félhomályban levés miatt is erősödött verseiben, és el is mélyült.

Bokor Levente ezt mondja egy helyütt: „Az Írás növekedésbe fogott cseppkő”, s e cseppkőnek mint természeti formának (sztalagmitnak és sztalaktitnak) összenövése természetesen hosszú folyamat. Azok az évtizedek, amelyekben Bokor Levente az imént említett Hules Bélával (vagy Alaksza Ambrussal, Takács Lászlóval és másokkal) együtt „növekedésbe fogott”, nem kedveztek a cseppkövek összeérésének, amely új minőséget eredményezhetett volna. A mai olvasó azonban már végeredményt láthatja, más szemmel olvasva ugyan, mint a kortársak, akik viszont menetközben nem észlelték, mert nem észlelhatték e cseppkövek vékony gyűrűinek képződését. Hogy miféle képződménynek látja és tartja ezeket a mai és közeljövőbeli irodalomolvasás és irodalomértés, csupán találgatni lehet. Az mindenképpen öröm, hogy láthatja, olvashatja.

Büky László